

Rok, kdy zmizely služby

18.8.2025 - Anna Jarmarová | SANANIM

Bylo to jen pár řádků v zákoně - zrušení všech dotací včetně těch na adiktologické služby. Politici mluvili o úsporách, efektivitě a zodpovědném hospodaření. Nikdo netušil, že tím otevřou dveře zdravotní a sociální krizi, která během pár let zničí tisíce životů a dotkne se každého z nás. Nikdo prý netušil, že některé klíčové služby poskytují pouze nestátní organizace díky dotacím.

Začátek ticha

Na začátku roku 2026 žilo v zemi podle posledních statistik **více než 46 000 lidí závislých na pervitinu a opiátech**, přes **milion obyvatel pilo rizikově alkohol** a statisíce užívaly návykové léky bez lékařského dohledu. Možná váš soused, kolega z práce nebo kamarád z hospody. Možná někdo z vaší rodiny. Závislost má tisíc tváří a většinou je neviditelná.

Co většina lidí neviděla, byl příběh před závislostí. Učitelka, která začala brát prášky na úzkost po rozvodu a nemohla se k psychologovi dostat dřív než za půl roku. Student, který po smrti rodiče sáhl po alkoholu, protože na psychiatrii byly tříměsíční objednací lhůty. Zdravotnice, která si po

traumatické směně vzala "jen jednu" tabletu na spaní a postupně ji to začalo "zachraňovat" každý večer. Mladá dívka, která své psychické trauma z šikany ve škole nebo zneužívání nevlastním otcem řešila opiáty, které ji pomáhaly zapomenout.

Nikdo z nich se nerozhodl stát se závislým. Prostě hledali cestu, jak přežít bolest, strach nebo zoufalství. A v zemi, kde se na duševním zdraví šetřilo už roky, kde se k odborné pomoci nedostali měsíce nebo vůbec, našli jedině, co bylo dostupné okamžitě.

Když skončilo financování kontaktních center, substitučních programů, terénní práce i krizových linek, nevypadalo to navenek dramaticky. Ulice zůstaly plné lidí, hospody otevřené, noviny psaly o sportu a politice. Jen tu a tam přišla zpráva o zavření poradny, propouštění pracovníků nebo konci výměnných programů.

„Vždyť to přece není náš problém,“ říkali si lidé. „Nás se to netýká.“ Nikdo si neuvědomoval, že právě mizí poslední záchranná síť pro ty, kteří už jednou padli.

První vlna - když se neviditelné stalo viditelným

Za pár měsíců se změny začaly ukazovat tam, kde jste je nečekali. Nemocnice hlásily **prudký nárůst hepatitidy C a také nových případů HIV**. Bez výměnných programů si lidé půjčovali použité injekční stříkačky, improvizovali s tím, co našli.

Najednou se ukázalo, že někteří z těch „neviditelných“ závislých pracují v restauracích, školkách, nemocnicích. Hepatitida C se začala šířit mezi personálem, HIV se objevilo v místech, kde roky nebylo.

„Takové tempo šíření infekcí jsem neviděla od devadesátých let,“ říkala primářka infekčního oddělení. „Jenže tehdy jsme měli možnost síť služeb vybudovat. Teď jsme ji zboursali a zjišťujeme, že nás všechny chránila.“

Alkoholové tsunami - když se závislost vrací domů

Současně s tím se zvedla vlna problémů s alkoholem. **Spotřeba téměř 10 litrů čistého alkoholu na osobu ročně** byla už dřív jedna z nejvyšších na světě – a bez prevence a léčby začala stoupat mezi lidmi, o kterých byste to nikdy neřekli.

Učitelka, která pila doma víno, začala chodit do práce pod vlivem. Řidič autobusu měl nehodu, protože nevydržel až do večera. Chirurg musel být odveden ze sálu. To všichni byli „normální“ lidé s „normálním“ životem – dokud se jejich tajemství díky průšvihů nestalo veřejným.

Počet úmrtí souvisejících s alkoholem, který dříve dosahoval kolem 6 500 ročně, vzrostl o třetinu. Na urgentních příjmech přibývali lidé s cirhózou jater, po úrazech, dopravních nehodách i sebevražedných pokusech v alkoholovém deliriu.

Léková závislost - nebezpečí v každé lékárnice

Tisíce lidí, kteří dřív dostávali pomoc s vysazováním benzodiazepinů, opioidů nebo hypnotik, zůstaly bez odborné pomoci. Možná to byla vaše matka po operaci, možná váš otec po úrazu, možná vaše dcera po rozchodu.

Kombinace léků a alkoholu se stala častou příčinou náhlých úmrtí – často doma, bez svědků. Rodiny

se probudily do světa, kde náhle přišly o někoho, kdo „jen bral prášky na spaní“.

„Měli jsme klienty, kteří s námi postupně snižovali dávky," říká bývalá adiktoložka z organizace SANANIM, která po 35 letech musela ukončit provoz. „Po zavření služeb to vzdali. Někteří z nich byli vaši sousedé. Nešlo je už nikde zachytit.“

Ulice, které se změnily

Ve velkých městech se proměnil každodenní obraz. Více lidí spalo na lavičkách, v parcích, pod mosty. Policie řešila víc majetkových trestných činů i násilných incidentů. Děti se báli chodit do školy přes park. Turisté začali míjet město obloukem.

Na hlavním nádraží ležela mladá žena po předávkování. Ještě před dvěma lety chodila do centra, kde dostávala substituční léky a podporu. Nikdo z kolemjdoucích netušil, že to je dcera respektovaného lékaře, která začala s léky po autonehodě.

Rozpad rodin - když závislost vstoupí do vašeho života

Jana, 58 let, bojovala roky se závislostí na alkoholu a práscích na spaní. Vypadala jako každá jiná žena - nakupovala v obchodě, kde nakupujete i vy, zdravila se s vámi na chodbě. Její poradna skončila spolu s dotacemi. Doma začala pít víc, prášky brala bez kontroly. Našla ji sousedka - bylo pozdě.

Sociální pracovníci mluvili o „ztracené generaci“ - dětech, které vyrůstaly v prostředí závislosti, násilí a chudoby, protože rodiče už nikdo nedokázal podchytit. Některé z těchto dětí seděly ve školních lavicích vedle vašich dětí.

Největší cena - čísla, která mluví za všechny

Na konci třetího roku zveřejnil státní statistický úřad čísla, která šokovala i odborníky:

- Infekce HIV mezi injekčními uživateli stouply o **85 %**
- Vir hepatitidy typu C se významně rozšířil i mimo populaci uživatelů drog
- Úmrtí na předávkování se více než zdvojnásobila
- Úmrtí spojená s alkoholem překročila **8 000 ročně**
- Počet lidí závislých na lécích na předpis vzrostl o desítky procent
- Počet lidí bez domova se jen v Praze zvýšil více než třikrát

To všechno kvůli rozhodnutí ušetřit na prevenci a léčbě. Kvůli přesvědčení, že „nás se to netýká“. Kvůli přesvědčení, že do adiktologických služeb nemá smysl investovat. Nicméně jen na zvýšených nákladech na zdravotní péči stát utrací 5x více než stály adiktologické služby v roce, kdy zmizely.

Pravda, kterou jsme si nechtěli přiznat

Ukázalo se, že závislost nerozlišuje mezi „námi“ a „jimi“. Že učitel i bezdomovec, lékař i nezaměstnaný, student i důchodce - všichni můžou potřebovat pomoc. A že když tuto pomoc zrušíme, nezastavíme tím závislost. Jen přestaneme vidět, jak se šíří mezi námi.

Ukázalo se také, že adiktologické služby nechránily jen ty, kteří je využívali. Chránily nás všechny - před nákazou, před kriminalitou, před rozpadem komunity.

Poslední scéna

Na začátku to byla tabulka v rozpočtu. Politici mluvili o odpovědnosti, o tom, že „každý si za své problémy může sám“.

Na konci to byly tisíce prázdných židlí u rodinných stolů. A poznání, že závislost není problém „těch druhých“ – je to problém nás všech. A že nikdo z nás neví, kdy bude potřebovat pomoc.

A vědomí, že se to nemuselo stát.

Tento scénář vytvořila umělá inteligence ve spolupráci s organizací SANANIM na základě zkušeností z praxe a dostupných dat. Zatím je fikcí. Zatím...

Kontaktní informace:

- PR & Fundraising: Anna Jarmarová
- Telefon: +420 727 878 282
- Email: jarmarova@sananim.cz
- Web: www.sananim.cz

O SANANIMu:

SANANIM z.ú. je nestátní nezisková organizace, která od roku 1990 poskytuje pomoc lidem ohroženým drogami a jejich blízkým prostřednictvím komplexního systému prevence, péče, léčby a resocializace. Kromě přímé práce s klienty se aktivně podílí na tvorbě protidrogové politiky, bojuje proti stigmatizaci uživatelů a prosazuje efektivní, realistický a dlouhodobě udržitelný systém adiktologických služeb.